

prikazi i recenzije

Lovre KATIĆ, **Odnosi Trogira prema susjedima**, Književni krug Split. Pisci između dva rata, knj. 7, (prir. Marko TROGRLIĆ), Split, 2017., 145 str.

U izdanju Književnog kruga, uglednoga splitskog izdavača, nedavno je tiskan dosad neobjavljen i malo znan rukopis povjesničara i pisca don Lovre Katića (1887. – 1961.). Priređivač rukopisa je Marko Trogrlić, povjesničar na Odsjeku za povijest Filozofskog fakulteta Sveučilišta u Splitu. Katić je rukopis dovršio u već poodmaklim godinama koncem 1957. ili početkom 1958. godine, a ondašnji ravnatelj Konzervatorskog zavoda za Dalmaciju u Splitu Cvito Fisković uputio ga je Svetislavu Vučenoviću, ravnatelju Saveznog zavoda za zaštitu spomenika kulture FNRJ u Biogradu. Naknadno je rukopis došao u posjed Vučenovićeve udovice, koja ga je ustupila Stanislavu Živkoviću, povjesničaru umjetnosti iz Pančeva, koji ga je 2015. godine predao splitskom Književnom krugu. Rukopis je priređen i objavljen o 130. obljetnici Katićeva rođenja i to slovima i sadržajem kakvim ga je on napisao i sastavio. Radi lakšeg uvida čitateljima u vrste izvora i literature, oni se donose na kraju knjige, a ispravljene su i neke očite *lapsus calami*. Kada je riječ o izvorima koje je Katić koristio, uz gradivo iz zadarskoga Državnog arhiva, uporabljeni su i brojni objavljeni izvori (djela Ivana Lučića Luciusa, Danielea Farlatija, Pavla Andreisa, Šime Ljubića, Tadije Smičiklase, Marina Sanuda i drugih), kao i literatura koja je za tu problematiku bila relevantna u trenutku Katićeva pisanja teksta. Knjiga sadrži manjih sedamnaest poglavlja o vezama Trogira sa susjedima, ali i nekim ključnim čimbenicima (državno-političkim, vojnim, crkvenim, gospodarskim) razvoja grada i njegove okolice do u 19. stoljeće.

Uvodno poglavlje (5-13) započinje osvrtom na zemljopisni položaj Trogira, najstarije doba od osnutka oko 350. godine prije Krista (Grci s Visa), razdoblje uključenosti u Rimsko Carstvo, veze s Bizantom, razvoj kršćanstva, uklopljenost u državu hrvatskih vladara, smjenjivanje hrvatske i mletačke vlasti – sve do dolaska dinastije Arpadovića u 12. stoljeću.

Nakon tog sadržajnog prikaza nekih etapa trogirske povijesti slijedi prikazi »Borbe sa susjedima (13-15) i ratova sa Splićanima (»Rat sa Splićanima«, 16-21; »Treći rat sa Splićanima«, 21-27). Kroz gustu mrežu tadašnjih događanja Katić se ovdje bavi – posebice u kontekstu Splita – odnosima Trogira s hrvatskim velmožama (13. stoljeće), humskim knezovima i Šubićima, ulogom kraljeva iz dinastije Arpadović, učestalim sporovima oko zemljišta i mlinova u okolici, mirovnim sporazumima i položajem Crkve. Ta poglavlja završavaju poveljom povjerenstva kralja Ludovika Anžuvina 1358. godine kojom su Bijaći i Ostrog dodijeljeni Trogiranima. U fokusu Katićeva razmatranja potom su borbe sa Šibenikom (27-35) koje su započele u 13. stoljeću, kada je Šibenik dobio status grada i biskupije te time umanjio moć i prihode Trogirske biskupije. U idućih nekoliko stoljeća trajali su sporovi, najčešće u vezi

crkvene nadležnosti, zbivala su se brojna posredovanja i arbitraže u kojima su sudjelovali papa, aktualni vladari, splitski nadbiskup i lokalni velikaši.

U sljedećem, nešto većem poglavlju (»Bribirski knezovi«, 35-54) prati se odnos Trogira sa knezovima Šubićima od prve polovice 13. stoljeća, u bremenitom vremenu kada su Tatarsi dospjeli do samih gradskih bedema. U kolopletu zamršenih političkih odnosa između ugarskih vladara, Mlečana, Šubića, Nelipčića i drugih, Trogirani su – ovisno o zadanim okolnostima – nerijetko pristajali uz jednu od strana, slali darove i obećanja vjernosti, ali i pružali konkretan otpor. Slijedi razdoblje vladavine Ludovika Velikog (54-60), kada je Zadarskim mirom (1358.) Mletačka Republika prepustila Anžuvincu cijelu Dalmaciju, pri čemu je u ugovoru – uz brojne druge gradove – Trogir izriječno naveden. Predstavljaju se, nadalje, povlastice koje je Trogir stekao, prati se utvrđivanje zidina, odjeci mletačko-genoveškog rata i druga događanja sve do Ludovikove smrti 1382. godine.

»Previranje u Hrvatskoj« (60-64) naslov je poglavlja u kojem se obrađuje položaj Trogira u doba pobune braće Horvat i Ivana Paližne, zatim posezanje bosanskog kralja Tvrtka I. i doba vladavine bosanskih vladara do konca 14. stoljeća, kada Trogir priznaje Žigmunda Luksemburškog za svoga suverena. Potom je uslijedilo »Doba nesigurnosti« (64-71), novi sukobi sa Splitsanima, odnos s vojvodom Hrvojem Vukčićem Hrvatinićem, a ta etapa trogirске povijesti okončana je početkom 15. stoljeća, kada je Ladislav Napuljski (1409.) prodao Mlečanima svoja prava nad Dalmacijom. Poglavlje »Mletačka najezda« (71-78) odnosi se na uspostavu mletačke vlasti u Trogiru (1420.) te se potanko raščlanjuju zakonske odredbe nove vlasti koja će nad tim područjem trajati sve do samoga kraja 18. stoljeća. Potom se autor u poglavlju »Turci« (78-87) bavi upadima Osmanlija u trogirsku okolicu, teškoćama življenja u ratnom okruženju, ulogom Petra Berislavića i Ivana Karlovića, kao i kobnim padom utvrde Klis 1537. godine.

Čiovo (87-90) i njegovo naseljavanje u kasnom srednjem i ranom novom vijeku i nastajanje naselja između Trogira i Splita (»Kaštela«, 90-93) teme su sljedećih poglavlja, a posebna se pozornost pridaje odnosu Trogirana prema Vlasima (93-98). Izvješća mletačkih povjerenika za Dalmaciju (sindici, inkvizitori, providuri) tema su dijela knjige pod naslovom »Mletačka izvješća o Trogiru« (98-104), a potom se autor bavi »Trogirskim selima« (104-117) poput Ostroga, Bosiljine, Drvenika, Radošića i drugih, ponovno nas vraćajući u povijesni tijek i pregnuća Trogirana u svezi njihova posjedovanja (sukobi sa susjednim gradovima, osmanski i vlaški upadi i razaranja). Završno poglavlje (»Posljednje vrijeme«, 117-119) usmjereno je na kraj Mletačke Republike 1797. godine, razdoblje Prve austrijske uprave, francuske uprave i početak Druge austrijske uprave, sve do 1828. godine kada je bulom pape Lava XIII. dokinuta Trogirska biskupija.

Na kraju knjige nalazi se nešto više od dvadeset ilustracija (nepaginirane stanice) na kojima su prikazi Trogira i okolice na starim zemljovidima, preslike važnih dokumenata iz povijesti grada, kao i fotografije nekih naselja (Kaštela) i gradova (Šibenik, Split). Slijedi popis kratica (121) i izvora i literature kojima se Katić koristio pri izradbi knjige (121-124), kao i poglavlje priređivača Marka Trogrlića »Don Lovre Katić i njegovo neobjavljeno djelo *Odnosi Trogira prema susjedima*«, 125-130). U potonjem se, nadahnuto sročenom tekstu, iznose opći podatci o samom rukopisu i njegovoj sudbini od nastanka do trenutka objavljivanja, predstavljaju metodološka načela primijenjena pri priređivanju i iznosi važ-

nost i potreba da to slabo poznato djelo postane ukoričeno i dostupno široj znanstvenoj i čitateljskoj javnosti. Završni dio knjige čine »Kazalo osobnih imena« (131-137), »Kazalo zemljopisnih pojmova« (139-143) i »Sadržaj« (145).

Don Lovre Katić istaknuti je proučavatelj povijesti hrvatskoga srednjovjekovlja, a važan dio njegova bogatog opusa čine studije i članici koji se odnose na njegovo zavičajno područje. Marom priređivača i Književnog kruga u Splitu objavljeno je još jedno prevažno Katićevo djelo koje će – bez ikakve sumnje i bez obzira što je nastalo prije više od pola stoljeća – zasigurno biti vrijedna i potrebna literatura hrvatskim znanstvenicima.

Lovorka Čoralić